

Verslag van een gezamenlijke excursie van de Belgische Strandwerkgroep en de Nederlandse Strandwerkgroep Waterweg Noord in Westkapelle (Nederland) en de Kaloot op 2 maart 2013

Ingrid Jonckheere

De afspraak in Westkapelle om 9 uur 15 betekende niet enkel vroeg opstaan voor de Belgische deelnemers aan de excursie maar ook onze Nederlandse vrienden kwamen uit alle richtingen van het land. Er was een mooie opkomst waaronder ook enkele nieuwe gezichten. Goed gekleed met thermisch ondergoed, mutsen, sjaals en handschoenen gingen we op stap. Het was maar een graad of drie maar er stond weinig wind zodat de kou uiteindelijk nog redelijk meeviel. Ik hoorde zelfs enkele deelnemers vertellen dat ze het warm hadden. Mick Otten en Marco Faasse offerden zich op om ons op sleeptouw te nemen.

Net zoals vorig jaar (De Blauwe & al., 2012) werden weer heel wat naaktslakken gevonden. Bram snelde over en weer met zijn naaktslakkenzoekkaart (van Bragt & al., 2012) en anderen hadden het druk met het fotograferen van al dat moois.

Hierna volgt een lijstje van de 7 gevonden soorten naaktslakken met een beknopte beschrijving van enkele kenmerken:

- **gekraagde vlokslak *Aeolidiella alderi*** (foto 1), een recent in Nederland door Jurriën van Deijk waargenomen naaktslak. Een karakteristiek kenmerk van de gekraagde vlokslak is een op een kraag lijkend paar rijen papillen vlak achter de kop. Deze papillen zijn opvallend licht gekleurd. Deze soort voedt zich met zeeanemonen, is immuun voor de netelcellen (het gif) van deze zeeanemonen en slaat dat gif zelfs op in zijn papillen. Dat maakt hem voor vissen en andere roofvijanden oneetbaar. (www.natuurbericht.nl).
- **grote vlokslak *Aeolidia papillosa***, deze kan tot 12 cm groot worden en is redelijk breed. De rug is dicht bezet met afgeplatte papillen, maar het midden van de rug is vrij. *A. papillosa* voedt zich met zeeanemonen.
- **egelslakje *Acanthodoris pilosa***, is een ovale stevige zeenaaktslak van max. 30 mm groot met een pluizig uiterlijk. Achter op de rug is een krans met 7 tot 9 geveerde kieuwen. De soort leeft van mosdierpjes van het geslacht *Alcyonidium*.
- **boompjesslak *Dendronotus frondosus***, de vertakte boomvormig uitsteeksels

aan weerszijden van de rug zijn de voornaamste kenmerken. Het dier kan tot 100 mm groot worden. De volwassen dieren eten *Tubularia*-soorten, met een voorkeur voor *Tubularia indivisa*.

- **slanke waaierslak *Flabellina gracilis*** (foto 2), hiervan vonden we een aantal kleurvormen. De cerata had bij alle exemplaren een witte tip maar de inhoud varieerde van rood, citroengeel tot olijfgroen. Voor de olijfgroen gekleurde exemplaren vind je in de literatuur soms ook een andere naam *Eolis smaragdina* Alder & Hancock, 1851. *F. gracilis* wordt max. 18 mm groot en leeft onder andere van hydroïdpoliepen van het geslacht *Eudendrium* (*E. arbuscula* en *E. album*). Het kleurverschil zou eventueel het gevolg kunnen zijn door een verschil aan voedsel (Eliot, 1910; Faasse & Vervoort, 2005). Er wordt van uitgegaan dat, wanneer het dier zich voedt met *E. arbuscula*, de papil inhoud fel rood is en indien *E. album* op zijn menu staat, de papilinhoud dan geel tot groen is, maar tot nu toe zijn daar geen bewijzen voor. In totaal vonden we minder dan 5 exemplaren met rode papillen en meer dan 25 exemplaren met groene of gele papillen.
- **gorgelpijpknottsslak *Cuthona gymnota***, een soort met een tamelijk plomp lichaam met afgeronde voethoeken en met papillen die in schuine dwarsrijen gerangschikt zijn, tot 7 per halve rij en rhinophoriën die langer zijn dan de koptentakels. Maximum grootte : 22 mm.
- **gekroonde ringsprietslak *Facellina auriculata***, een slanke zeenaaktslak ongeveer 40 mm lang kan worden. Kenmerkend voor deze soort is de lamelachtige structuur van de rhinophoren en de gele pigment op het einde van deze rhinophoren. Zowel *C. gymnota* als *F. auriculata* voedt zich met hydroïdpoliepen zoals de pennesschaft *Tubularia indivisa*.

Gezien pennesschaft *Tubularia indivisa* waarschijnlijk de meest waargenomen soort van de dag was, waren de vondsten van *D. frondosus*, *F. gracilis*, *C. gymnota* en *F. auriculata* niet ongewoon.

Er was natuurlijk veel meer te zien dan naaktslakken en pennesschaft.

Enkele bijzondere waarnemingen waren : een levende driekantige kalkkokerworm *Spirobranchus triqueter* waarvan het operculum zichtbaar was, een prachtige zeedalia *Urticina felina*, vele mooi gekleurde brokkelsterren *Ophiothrix fragilis*, levende zeeappels *Psammechinus miliaris*, zowel oranje als wit gekleurde levende dodemansduin *Alcyonium digitatum*, een vijftal rode zeespinnen *Nymphon brevirostre* waaronder enkele met eitjes en nog zoveel meer. Tom Ameye determineerde ook nog een tiental *Jassa herdmani* en één *Jassa marmorata*. Bij het vinden van enkele levende *Pilumnus hirtellus*, ruig krabbetje werd de bedenking gemaakt hoe het komt dat ze in Westkapelle voorkomen maar al jaren niet meer in de Oosterschelde werden gezien.

In de verte hielden twee grijze zehonden *Halichoerus grypus* ons gezelschap.

Voor het verlaten van het strandhoofd zagen we nog enkele zebra-anemonen *Actinia striata*, enkele levende *Patella vulgata* en veel levende purperslakken *Nucella lapillus* waaronder enkele met eilegels.

In de vloedlijn toonde Hans De Blauwe ons nog enkele bruin geworden kokkelkleppen *Cerastoderma edule* met daarop zeekantwerk *Conopeum reticulum*, *Aspidelectra melolontha*, *Electra monostachys* en *Membranipora tenuis*. Tom Ameye ontdekte later nog een 5de soort namelijk *Cribrilina punctata*. De kokkelkleppen waarop *M. tenuis*, *C. punctata* en *E. monostachys* zaten, kwamen via opspuitingen met zand van de Middelplaten op het strand terecht (informatie van Rijks Waterstaat, gekregen van Herman Nijhuis).

Toen werd het tijd om een hapje te eten. We lieten geen tijd verloren gaan en aten snel onze picknick bij de auto's. Om onze voeten toch wat op te warmen reden we naar een mooi gelegen etablissement met natuurlijk zicht op zee maar ook daar kenden we geen rust en vulden we samen de lijst van waarnemingen aan. Het warme drankje deed ons deugd en al rap vertrokken we richting De Kaloot. Daar aangekomen schoten de fossielenzoekers meteen in actie, anderen hielden het bij een goede babbel op het strand. Bram Conings was heel tevreden met een gaaf fossiel exemplaar van *Neptunea contraria* en Marianne Ligthart hield het zoeken zoals steeds het langst vol en verzamelde onder andere enkele fossiele haaiantanden.

Na enige tijd besloten we om toch nog even naar de inlaat van de kerncentrale te wandelen om te zien of we er geen visjes konden vangen. Onderweg lagen diverse schilden en poten van de Chinese wolhandkrab *Eriocheir sinensis*. Toen we bij de inlaat aankwamen, verstoorden we even het eetfestijn van de zilverreigers door met een net de visjes die door de inlaat van het waterzuiveringssysteem van de kerncentrale terug de zee in stromen, op te vangen. In hooguit een half uurtje tijd ving we enkele haring *Clupea harengus*, een juveniele zeebaars *Dicentrarchus labrax*, een zeenaald en zeespiering *Osmerus eperlanus*. Vooral deze laatste trok onze aandacht, we hadden namelijk allemaal het artikel in de vorige Strandvlo over de spiering gelezen (Kerckhof, 2012) en wisten dat deze vis naar komkommer rook. Na het snuffelen volgde het nemen van de foto van de tanden.

Stilaan liep de dag naar zijn einde. De meesten hadden nog een flinke rit voor de boeg en we besloten naar onze auto's terug te keren, onderweg sloten de volhardende fossielzoekers bij ons aan. Na nog een korte babbel en de afspraak om volgend jaar bij het eerste goede tij in de maand maart terug gezamenlijk op excursie te gaan reden we tevreden terug naar huis.

Dank aan Mick Otten, Marco Faasse, Hans De Blauwe, Marianne Ligthart en dhr. Nijhuis voor de hulp bij het zoeken en determineren van de soorten en aan alle deelnemers voor hun enthousiasme.

Soortenlijst - Westkapelle

De door alle deelnemers aan de excursie aangevulde waarnemingslijst van Westkapelle voeg ik bij dit artikel.

Latijnse naam	Nederlandse naam	aantal	Bijzonderheden
ALGAE	WIEREN		
Chlorophyta	Groenwieren		
<i>Ulva</i> species	zeesla	x	
Rhodophyta	Roodwieren		
<i>Phyllophora pseudoceranoides</i>		>100	
ANNELIDA	GELEDE WORMEN		
Polychaeta			
<i>Eulalia viridis</i>	groene bladkieuwworm	x	
<i>Harmothoë extenuata</i>		x	
<i>Harmothoë</i> species	zeerups	x	
<i>Lanice conchilega</i>	schelpkokerworm	x	
<i>Nereis</i> species	zager	x	
<i>Sabellaria spinulosa</i>		x	
NEMERTEA	SNOERWORMEN		
Anopla			
<i>Lineus longissimus</i>	veterworm	x	
Enopla			
<i>Emplectonema gracile</i>	grijze snoerworm	x	
PLATYHELMINTHES	PLATWORMEN		
Rhabditophora			
<i>Leptoplana tremellaris</i>		x	
PORIFERA	SPONZEN		
Demospongia			
<i>Cliona celata</i>	boorspons	x	
<i>Halichondria bowerbanki</i>	sliertige broodspons	x	
<i>Halichondria panicea</i>	broodspons	x	
<i>Haliclona oculata</i>	geweispons	x	
<i>Mycale micracanthoxea</i>	paarse korstspons	x	
<i>Protosuberites denhartogi</i>	oranje korstspons	x	
CNIDARIA	NETELDIEREN		
Hydrozoa	Hydroïden		
<i>Eudendrium album</i>		x	
<i>Sertularella ellisii</i>		x	
<i>Tubularia indivisa</i>	penneschaft	x	massaal
Anthozoa	Bloemdieren		
<i>Actinia equina</i>	paardenanemoon	x	
<i>Actinia striata</i>	zebra-anemoon	x	

<i>Alcyonium digitatum</i>	dodemansduim baksteen- /golfbrekeranemo on	x >100	oranje en witte
<i>Diadumene cincta</i>			
<i>Metridium senile</i>	zee-anjelier	x	
<i>Sagartia elegans</i>	sierlijke slibanemoon	x	1 ex var. <i>nivea</i>
<i>Sagartia troglodytes</i>	slibanemoon	x	
<i>Urticina felina</i>	zeedahlia	x	
Scyphozoa			
<i>Cyanea lamarckii</i>	blauwe haarkwal	1	
MOLLUSCA			
WEEKDIEREN			
Bivalvia			
<i>Hiatella arctica</i>	noordse rotsboorder	x	
<i>Mytilus edulis</i>	mossel	x	
	Amerikaanse	x	
<i>Petricola pholadiformis</i>	boormossel		
		37	Zowel recent als fossiel - alleen
<i>Striarca lactea</i>	melkwitte arkschelp		kleppen
<i>Venerupis senegalensis</i>	tapijtschelp	x	Juveniel - levend
Gastropoda			
<i>Nucella lapillus</i>	purperslak		ook legsels
<i>Odostomia scalaris</i>	mosselslurper	1	levend ex. op mossel
<i>Oenopota turricula</i>	gewone trapgevel	2	dood
<i>Patella vulgata</i>	schaalhoren	X	levend
<i>Retusa obtusata</i>	oubliehoren	1	dood
			dood Suppletie- materiaal afkomstig van steenbanken
<i>Trivia species</i>	koffieboontje	2	
<i>Nudibranchia</i>	<u>Naaktslakken</u>		
<i>Acanthodoris pilosa</i>	egelslak	1	
<i>Aeolidia papillosa</i>	grote vlokslak	>5	
<i>Aeolidiella alderi</i>	gekraagde vlokslak	1	
<i>Cuthona gymnota</i>	gorgelpijpknottsslak	2	
<i>Dendronotus frondosus</i>	boompjesslak	1	
<i>Facelina auriculata</i>	slanke ringsprietslak	x	
<i>Flabellina gracilis</i>	slanke waaierslak	>30	
ANTROPODA			
GELEEDPOTIGEN			
Decapoda			
<i>Cancer pagurus</i>	Noordzeekrab	>10	Juvenile ex. waarvan enkele wit gekleurd
<i>Hemigrapsus sanguineus</i>	blaasjeskrab	<10	
<i>Pilumnus hirtellus</i>	ruig krabbetje	>10	
<i>Pisidia longicornis</i>	porseleinkrabbetje harig	2	
<i>Porcellana platycheles</i>	porseleinkrabbetje	>100	
Isopoda			
<i>Idotea granulosa</i>		1	
<i>Idotea pelagica</i>		1	

Amphipoda

<i>Gammarellus angulosus</i>		1	Exemplaar met eitjes
<i>Jassa herdmani</i>		10	
<i>Jassa marmorata</i>		1	

Pantopoda

<i>Nymphon brevistrore</i>	rode zeespin	>5	Paartjes met eitjes
----------------------------	--------------	----	---------------------

BRYOZOA

<i>Electra pilosa</i>	harig mosdiertje	X	
-----------------------	------------------	---	--

Levende kolonie op
steen en dood op
oude kokkelshelpen

<i>Conopeum reticulum</i>	zeekantwerk	x	
---------------------------	-------------	---	--

<i>Aspidelectra melolontha</i>		x	
--------------------------------	--	---	--

<i>Electra monostachys</i>		x	dood - op opgespoten oude kokkelkleppen
----------------------------	--	---	--

<i>Escharella immersa</i>		x	dood - op steen
---------------------------	--	---	-----------------

<i>Membranipora tenuis</i>		x	dood - op opgespoten oude kokkelkleppen
----------------------------	--	---	--

<i>Cribrilina punctata</i>		x	dood - op opgespoten oude kokkelkleppen
----------------------------	--	---	--

ECHINODERMATA**STEKELHUIDIGEN**

levendbarende

<i>Amphipholis squamata</i>	slangster	>10	
-----------------------------	-----------	-----	--

<i>Asterias rubens</i>	gewone zeester	>50	
------------------------	----------------	-----	--

<i>Ophiotrix fragilis</i>	brokkelster	>50	
---------------------------	-------------	-----	--

<i>Psammechinus miliaris</i>	gewone zeeappel	>10	
------------------------------	-----------------	-----	--

CHORDATAPiscesVissen

<i>Enophrys bubalis</i>	groene zeedonderpad	1	
-------------------------	---------------------	---	--

<i>Lipophrys pholis</i>	steenslijmvis	1	
-------------------------	---------------	---	--

<i>Pholis gunnellus</i>	botervis	2	
-------------------------	----------	---	--

Mammalia**Zoogdieren**

<i>Halichoerus grypus</i>	grijze zeehond	2	
---------------------------	----------------	---	--

Summary

The author reports on the joint Belgian/Dutch excursion on 2 March 2013 (in normal years early spring, but this year late winter) to the former isle of Walcheren (SW-Netherlands), with visits to the artificial hard shore at Westkapelle (North Sea) species list at the end of the article) and the beaches lining the Kaloot harbour area (mouth of the river Scheldt).

Foto 1: gekraagde vlokslak *Aeolidiella alderi* (foto: I. Jonckheere)

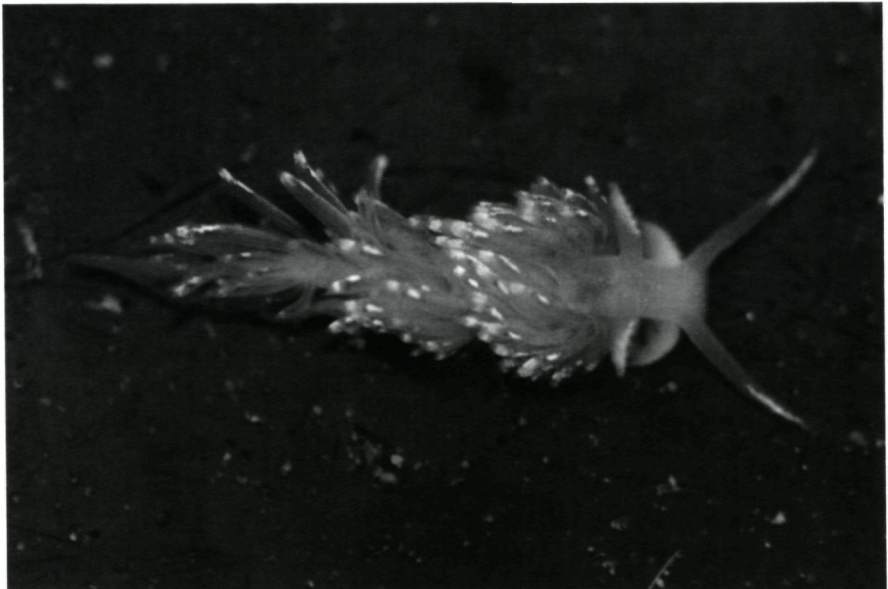

Foto 2: slanke ringsprietlak *Facelina auriculata* (foto: I. Jonckheere)

Literatuur

- DE BLAUWE, H., D'UDEKEM C., LIGTHART M., FAASSE M. & I. JONCKHEERE, 2012. Inventarisatie van mariene fauna op een strandhoofd te Westkapelle (Nederland) in maart 2012. *De Strandvlo*, 32(3) : 108 - 110.
- ELIOT, C., 1910. A monograph of the British nudibranchiate Mollusca with figures of the species, pt. 8 (supplementary, figures by Joshua Alder and Albany Hancock). Ray society, London. 197 pp.
- FAASSE, M. & W. VERVOORT, 2005. Wat eet de groengele kleurvorm van de slanke waaierslak, *Glabella gracilis* Alder & Hancock, 1844 ? *Het Zeepaard*, 65(2) : 67-72
- HAYWARD, P.J., & RYLAND, J.S. (ED.), 1990. The marine fauna of the British Isles and North-West Europe: 1. Introduction and protozoans to arthropods. Clarendon Press: Oxford, UK. ISBN 0-19-857356-1. 627 pp.
- KERCKHOF, F., 2012. Goed nieuws voor de sternen? De terugkeer van de Spiering *Osmerus eperlanus* (Linnaeus, 1758) in Belgische wateren. *De Strandvlo*, 32(4) : 132-136.
- Picton, B.E. & Morrow, C.C. 1994. A Field Guide to the Nudibranchs of the British Isles. Immel Publishing Ltd., 20 Berkeley Street, Berkeley Square, London W1X 5AE.
- VAN BRAGT, PETER H., 2004. The sea slugs, Sacoglossa and Nudibranchia (Gastropoda, Opoisthobranchia), of the Netherlands. *Vita Malacologica*, 2: 3-32, pls 1-10.
- VAN BRAGT, PETER H., & BAS VAN DER SANDEN, MIRJAM VAN DER SANDEN-VAN DER LUGT, 2012. Zoekkaart de Nederlandse zeenaaktslakken. Stichting Anemoon. www.natuurbericht.nl

Sint-Idesbaldusstraat 20 bus 402
8670 Koksijde
ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be